

Предубеждение за илюзорната истина

КЛЮЧОВИ ДУМИ

дезинформация | познатост | повторение | правдоподобност

Всеки ден получаваме стотици съобщения от приятели, училище, социални медии, новини, реклами, мемета и други. Някои са достоверни, други не. Тъй като мозъкът ни е склонен да се насочва към това, което ни се струва познато, чуването на нещо отново и отново го прави да изглежда по-убедително, дори и да не е вярно. Ето защо, с достатъчно повторение, дори едно невярно твърдение може да започне да звучи като истина.

„Чувал съм го навсякъде, така че трябва да е истина.“

Това е **предубеждение за илюзорната истина**. Това е склонността да вярваме на нещо, просто защото сме го чували многократно. Колкото повече се повтаря едно твърдение, толкова по-познато става и толкова по-вероятно е да го приемем за истина. Мозъкът ни избира преки пътища и познатото ни усещане ни кара да се чувстваме комфортно. Доверяваме се на повтарящата се информация, дори и да не е вярна. Тук не става въпрос за мързел, а за улеснение. Познатите неща ни карат да вярваме, че са правилни.

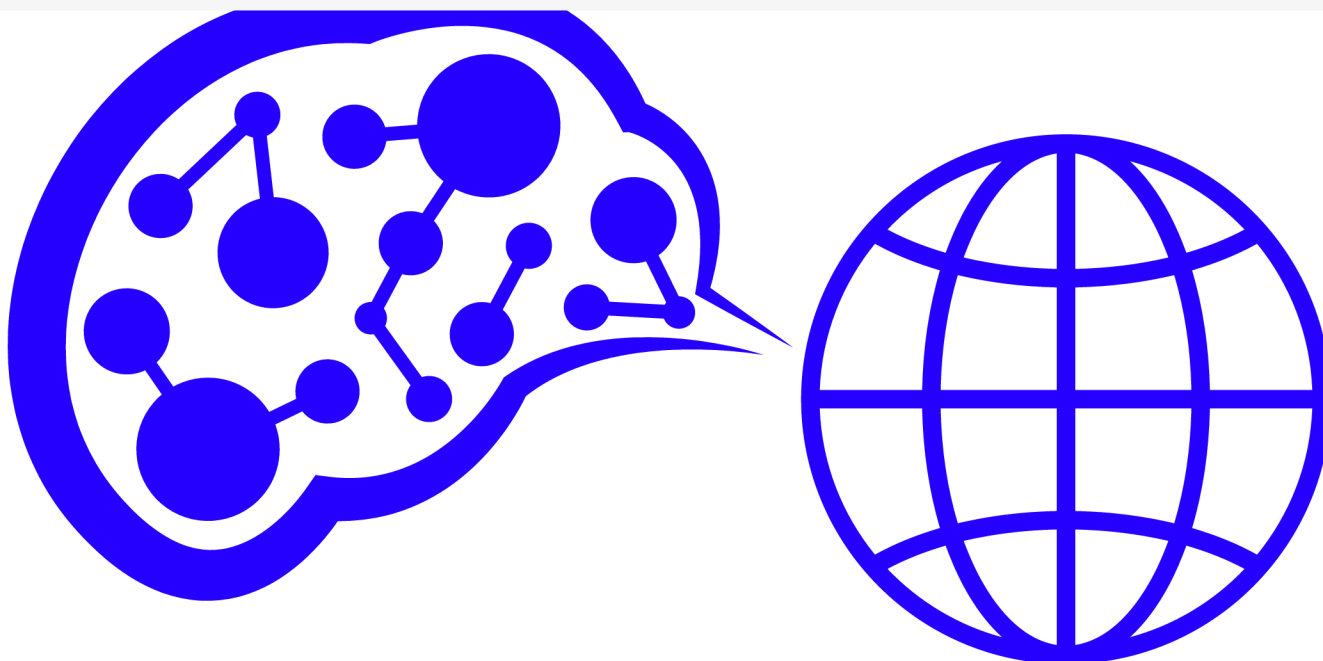

„Чакай... Мисля, че го прочетох някъде.“

Представете си, че чуете нещо от рода на „Пиенето на кафе ви помага да живеете по-дълго“. Попадате на това онлайн, ваш приятел го споделя и след това го виждате отново в статия. Започва да ви се струва правдоподобно, въпреки че няма солидни доказателства в подкрепа на това. Съвсем скоро може да се окажете, че самите вие го повтаряте на други.

Ето как се разпространява дезинформацията. Не винаги си спомняме къде сме чули нещо за първи път, но колкото по-често го чуваме, толкова по-вероятно е да му повярваме. Мозъкът ни бърка повторението с истина.

Подобна динамика се наблюдава и при пропагандата, като например повтарящите се наративи, прокарвани от посланията на Путин за войната в Украйна. Дори и да се опровергават при проверка, тъй като тези идеи се повтарят постоянно по различни канали, хората започват да ги приемат за факти, просто защото са били чувани много пъти.

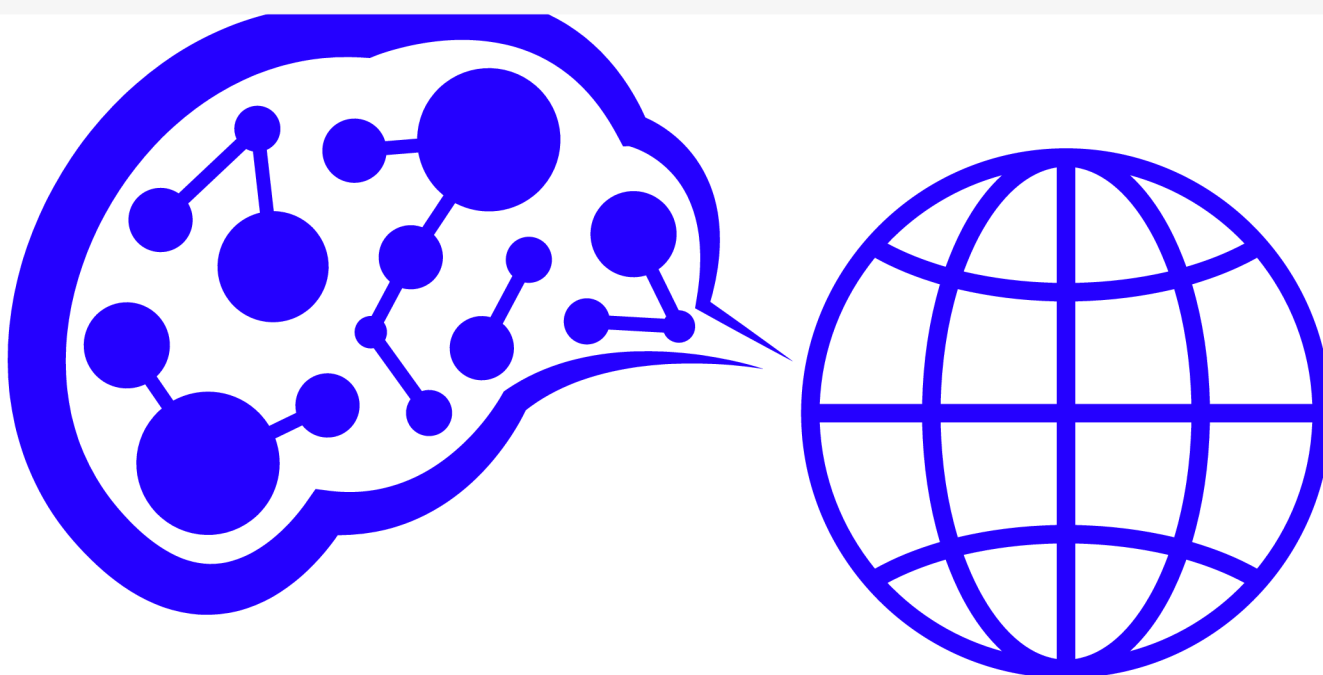

„Всички го казват, затова спрях да го поставям под съмнение.“

Това предубеждение е навсякъде:

- **В рекламата:** „8 от 10 зъболекари препоръчват тази паста за зъби“ звучи винаги убедително, но рядко знаем пълните подробности зад проучването.
- **В политиката:** Политиците повтарят твърдения като „Прилагането на тази политика ще намали безработицата“ толкова често, че започват да изглеждат достоверно, дори без данни, които да ги подкрепят.
- **В ежедневието:** Все още вярваме, че „използваме само 10% от мозъка си“, просто защото се повтаря постоянно.
- **Онлайн:** Помислете за твърдението „Пиенето на лимонова вода сутрин ви помага да отслабнете“. Повтаряно в блогове и социални медии, то започва да звучи вярно, въпреки че не е научно доказано.

„Опитвам се да спра за момент, преди да повторя чутото.“

Не е нужно да поставяте под въпрос всичко, което чувате, но е важно да отделите малко време, за да помислите. Преди да предадете нещо, запитайте се:

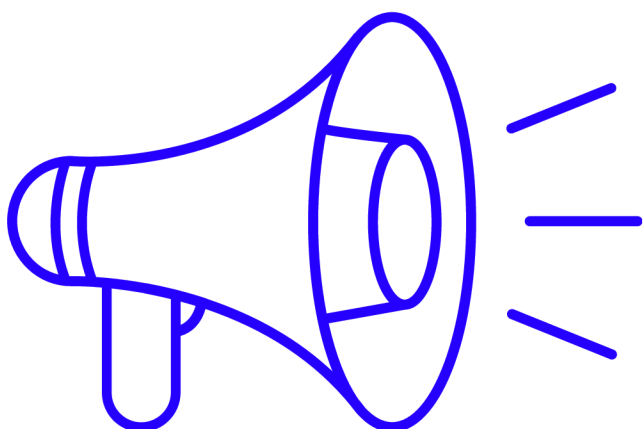
- „Къде чух това?“
- „Защо тази информация ми звучи вярна?“
- „Това е нещо, което ми се струва познато или съм проверил сам?“
- „Може ли тази история да има и друга страна?“

Когато спрем да поставяме под въпрос информация, само защото сме я чували преди, оставяме вратата отворена за пропаганда, фалшиви новини и вредни стереотипи. Хайде да отделим момент, за да помислим критично. Това не е свързано с колебание. Става въпрос да сме сигурни, че не приемаме нещата за чиста монета.

Критичното мислене не ни забавя, а изостря преценката ни и ни помага да видим по-голямата картина!

КОГНИТИВНИ ПРЕДУБЕЖДЕНИЯ

Съфинансирано от
Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито EACEA.